

POGLED NA SVOJE DELO

Tilka Jamnik

S KNJIGO ... V ARGENTINO!¹

Nobena skrivnost ni, da rada berem in rada potujem. Že nekaj let, kadar je le mogoče, združujem udeležbe na mednarodnih kongresih IBBY, evropskih konferencah o branju idr. z zasebnimi potovanji. Torej »s knjigo v svet«, kar je tudi geslo Društva Bralne značke Slovenije – ZPMS, ki še posebej drži, kadar obiskujem Slovence po svetu.

Tako sem si organizirala tudi gostovanje v Argentini, ki sem ga izvedla v času od 24. aprila do 17. maja 2015. Prof. Marcela Ramírez, ki sem jo srečala na bralni konferenci Lectura 2013 v Havani, me je povabila, da tudi v La Plati predstavim Bralno značko in slovenske bralne projekte; pisateljica Gricelda Rinaldi, s katero sva se »spoznali« na Facebooku, pa me je povabila na mednarodno konferenco o mladinski literaturi in branju v mestu Posadas. Zelo me je zanimal tudi knjižni sejem, ki je vsako leto od srede aprila do srede maja v Buenos Airesu, in z argentinsko sekcijo IBBY (ALIJA) sem se dogovorila tudi za sodelovanje na enem od njihovih strokovnih dogodkov na sejmu. Navezala sem stik s prof. Tjašo Lorbek, predavateljico na lektoratu slovenščine v La Plati (Universidad Nacional de La Plata) in v Buenos Airesu (Universidad de Buenos Aires), ki je ponudbo mojih bralnih delavnic takoj sprejela za vseh šest stopenj tečajnikov slovenščine. Na vse kriplje sem si prizadevala priti tudi do slovenskih »sobotnih« šol, vendar mi je uspelo obiskati le Balantičevo slovensko šolo v San Justu (Buenos Aires).

Za vse dogodke sem imela pripravljen isti program, ki sem ga prilagajala glede na občinstvo, namen, njihovo znanje slovenščine idr.: predstavitev Bralne značke in slovenskih bralnih programov in projektov (slovenska knjižnična mreža, MKL, Pionirska, Slovenska sekcija IBBY, JAK – Rastem s knjigo, DSP – Povabimo besedo, BDS, revija *Otrok in knjiga* idr.), slovenske mladinske književnosti in še posebej slikanic²: takšnih, s katerimi sem lahko – vsaj malo – predstavila Slovenijo, njeno kulturno in naravno dediščino, znamenite osebnosti, vrhunske slovenske ustvarjalce mladinske književnosti in njene osrednje teme, različno oblikovana bralna gradiva za bralce različnih bralnih zmožnosti idr. Naj navedem nekaj slikanic: France Prešeren: *Zdravljica* (izdaja Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS), Tone Pavček:

¹ Avtorica prispevka je predsednica Slovenske sekcije IBBY in podpredsednica Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS.

² Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS in založbe Mladinska knjiga, Miš in Malinc so mi darovale knjige za izvedbo mojega programa, skupaj 25 izvodov knjig (več jih tudi nesti ne bi mogla), ki sem jih potem darovala predvsem knjižnicam gostiteljicam.

Juri Muri po Sloveniji (Miš), Damijan Stepančič: *Zgodba o sidru* (Mladinska knjiga), Maja Kastelic: *Deček in hiša* (Mladinska knjiga), Marjan Manček: *Hribci* (Forum), Tanja Komadina: *Fino kolo* (Forum), Huiqin Wang: *Ferdinand Avguštin Hallerstein: Slovenec v Prepovedanem mestu* (Mladinska knjiga), Fran Levstik: *Kdo je naredil Vidku srajčico* (Mladinska knjiga), Ela Peroci: *Muca copatarica* (Mladinska knjiga), Svetlana Makarovič: *Pekarna Mišmaš* (z vsemi tremi ilustracijami, Mladinska knjiga), Anja Štefan: *Gugalnica za vse in 101 uganka* (Mladinska knjiga), Barbara Hanuš: *Rojstni dan* (Miš), Aksinja Kermauner: *Žiga špaget gre v širni svet* (Miš). Opozorila sem na nekatere slikanice, ki so prevedene tudi v španščino: Mojca Osojnik: *Hiša, ki bi rada imela sonce* ter Lila Prap: *Zakaj in 1001 pravljica* (vse Mladinska knjiga), Brane Mozetič: *Dežela bomb, dežela trav* (Center za slovensko književnost). Poudarila sem, da imamo v slovenščino prevedeni knjigi dveh vrhunskih argentinskih avtoric, dobitnic nagrade ALMA oz. Andesenove nagrade, in sicer Isol: *Poredni Petit = Petit, el monstruo* (Malinc), Maria Teresa Andruetto: *Juanova dežela* (Malinc).

Med Slovence v Argentini sem si zelo želela, odkar sem prav v reviji *Otrok in knjiga* prebrala prispevek Alenke Čuš z naslovom *Bralne navade Slovencev v Argentini*, ki ga je zaključila takole: »Najslabša točka pa je seveda slaba bralna kultura, s katero bi se morale resno ukvarjati tudi šolske knjižnice. V mladih bi bilo potrebno z različnimi motivacijskimi pripomočki zbuditi željo po branju in v sklopu ohranjanja slovenstva vzgajati argentinske Slovence tudi v bralce.« (*Otrok in knjiga*, 2012, 85, str. 22). To mi je bilo v strokovni izziv, medtem ko me je vleklo v Argentino že vse od tedaj, ko sem prebrala zgodbo *Lukec in njegov škorec* Franceta Bevka, davnega leta 1961 ☺.

Svoje potovanje sem snovala kar eno leto! Že aprila lani sem o svojih načrtih obvestila Veleposlaništvo Republike Slovenije v Buenos Airesu in Urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki mi je posredoval naslove vseh slovenskih društev in krovnih organizacij Slovencev v Argentini. Pisala sem na vse naslove in jim povedala, da bi jim želela – ker že prihajam v Argentino – predstaviti novejšje slovenske mladinske knjige, izvesti bralne delavnice idr., kar sicer počnem že nekaj let na rednih seminarjih Zavoda RS za šolstvo za učitelje slovenščine iz Argentine, Avstralije in ZDA. Konec januarja letos je bil spet takšen seminar v Ljubljani in sem dvanajstim učiteljicam iz Argentine še osebno povedala, da si želim obiskati njihove »sobotne šole«. Nobeno vabilo ni prišlo. Šele tik pred odhodom so me kontaktirali z veleposlaništva v Buenos Airesu, češ, ali prihajam, in tedaj sem jih prosila, da mi uredijo gostovanje vsaj na eni slovenski šoli, in tako sem končno dobila vabilo z Balantičeve slovenske šole v San Justu (Buenos Aires). Sporočili so mi, da se veselijo mojega obiska, saj na njihovi šoli berejo za bralno značko, in da mi lahko naklonijo vsega skupaj dve uri. Sporočila sem jim, s katerimi slovenskimi slikanicami bi želela izvesti bralno delavnico, toda oni so mi poslali seznam 20 slovenskih ljudskih in Grimmovih pravljic, češ naj raje na primeru ene od njih pokažem, kako bi jo »obravnava« za potrebe bralne značke. Izbrala sem pravljico o Povodnem možu. Ena od učiteljic je obiskala mojo bralno delavnico na lektoratu in mi »priporočila«, naj od vseh knjig predstavim le še slikanico *Žiga špaget*. Sicer pa so me potem lepo sprejeli. Obiskala sem jih v soboto, na dan njihovega rednega pouka. Učence (vseh skupaj jih je 52) so razdelili v dve skupini, na nižjo in višjo stopnjo, toda za vsako skupino sem imela le 45 minut, v tem času so otroci izvedli tudi kratek program; vmes sem obiskala še vrtčevsko skupino otrok. Pokazali so mi tudi nekaj učilnic in šolsko knjižnico, v kateri so v glavnem starejše slovenske slikanice (tudi močno obrabljene) in mnoge z nabožno vsebino. Po vsej šoli je čutiti vpliv cerkve, toda v resnici me je pri srcu stiskalo samo zaradi njihove

zadržanosti do slovenske sodobne literature in nezaupanja do mene! Na poti v Balantičevo šolo sem se za nekaj trenutkov ustavila v Slovenskem domu in zato me je takoj naslednji dan želel srečati nek slovenski gospod, češ, da mi bo pojasnil, kakšna je situacija Slovencev v Argentini. Govorila sem mu, da je prav literatura kontrast takšni utesnjenosti. Kakor koli: po tej izkušnji se je samo povečala moja želja, da bi gostovala v slovenskih »sobotnih šolah«, ne le v Buenos Airesu, ampak tudi v drugih krajih po Argentini, kjer živijo Slovenci ☺.

Zelo uspešne in prijetne pa so bile bralne delavnice v sodelovanju s prof. Tjašo Lorbek, v petih skupinah tečajnikov lektorata slovenščine, v La Plati (ena skupina) in v Buenos Airesu (4 skupine), nivo 1–6, ok. 60 tečajnikov, vsaka skupina po 2 šolski uri. Tu sem ves čas govorila v slovenščini, na nižjih stopnjah je prof. Lorbekova prevajala v španščino, uporabljali pa sva tudi moje PP predstavitev v španščini. Prvi del je bila kratka predstavitev Bralne značke in slovenskih bralnih projektov, drugi del pa bralna delavnica s slovenskimi slikanicami. Tečajniki so zelo lepo sodelovali, ne glede na znanje jezika, pripovedovali so svoje vtise in občutja ob slikanicah. Vsi smo bili navdušeni, prof. Lorbekova je bila zadovoljna, da je pridobila nekaj izkušenj za delo s konkretnimi knjigami. Meni se je pa tudi tokrat potrdilo, da so kakovostne slikanice vsestransko vznemirljive, tako jezikovno in bralno kot estetsko.

Predstavitvi v La Plati (Centro Cultural Pasaje Dardo Rocha, na povabilo El Portal de los Libros in Biblioteca de Arte del MACLA) in na 4. mednarodni konferenci o mladinski književnosti v mestu Posadas (Foro del libro en Misiones, v organizaciji Biblioteca Pública De Las Misiones) sta bili uspešni in zelo lepo sprejeti. V La Plati je bilo ok. 100 udeležencev, med občinstvom so bili predvsem učitelji literature, mentorji branja, knjižničarji, knjigarji in drugi s področja mladinske literature in branja. Bilo jim je strokovno zanimivo, postavljali so vprašanja, primerjali s svojo prakso, tudi sicer je bilo srečanje zelo prisrčno, trajalo je dve uri in pol. Na kraju sva s prevajalko dvojezično brali slikanico *Žiga špaget* ... Moja 45-minutna predstavitev v Posadesu pa je bila uvrščena v prvi dan tridnevne konference. Sprejem je bil neverjeten in za konec sva s prevajalko dvojezično brali *Porednega Petita*. V obeh primerih je bilo nujno povedati, kako majhna država je Slovenija, kajti Argentina je s površino 2.791.810 km² druga največja država v Latinski Ameriki, razdeljena je na 23 provinc, prebivalcev je ok. 40 milijonov, od tega jih v Buenos Airesu živi okrog 14 milijonov. Tako so bolje razumeli npr. slovenska prizadevanja za dvig bralne kulture, kar je v njihovih razmerah primerljivo s posameznimi provincami. Predstavitve sem imela v angleščini s PP predstavitvami v španščini (v ta namen sem se poldrugo leto po malem učila španščine, dr. Barbara Pregelj pa mi je PP prijazno lektorirala), vendar so gostitelji poskrbeli tudi za simultani prevod v španščino.

Moje gostovanje je doživelo tudi nekaj medijske pozornosti: imela sem intervjuje za argentinsko revijo MIRABA, za časopis Svobodna Slovenija in za slovenski radio v Buenos Airesu.

Knjižni sejem v Buenos Airesu me je navdušil: v osrednji dvorani se vsaka argentinska regija predstavi s svojimi založbami in prizadevanji za branje, kulturnim izročilom itd., v drugih dvoranh pa založbe razstavljajo svojo knjižno produkcijo; vsega je veliko, tako vrhunskih knjižnih izdaj kot kiča, ogromno knjig s popustom, veliko je različnih dogodkov (branja, delavnice, predstavitve avtorjev in knjig, debatte kavarne, seminarji itd.), tudi glasbenih in plesnih nastopov. Strokovni dogodek Argentinske sekcije IBBY pa je bil zelo skromen, dogodek bi morda lahko primerjali s »knjigosledom« na Slovenskem knjižnem sejmu.

Deset dni sem turistično potovala na severu Argentine, po pokrajinah Salta in Misiones, tudi k slapovom Iguazu, toda to ne sodi v revijo.

Naj strnem še nekaj vtisov in izkušenj:

- knjižnična mreža v argentinskih provincah ni tako razvita, kot je v Sloveniji; imajo dve vrsti knjižnic: javne, ki jih razvijajo vlade posameznih provinc, in ljudske, ki jih osnujejo posamezniki s knjižnimi darovi in z osebnim prostovoljnim prizadevanjem, da bi v svojem okolju prispevali k dvigu bralne kulture (mdr. sem obiskala pravljično otroško knjižnico Biblioteca Infantil Del Otro Lado del Árbol in tipično četrtno knjižnico Biblioteca San Martin v La Plati ter zelo moderno knjižnico Biblioteca Pública De Las Misiones v mestu Posadas, ki je v čudovitem kulturnem centru Conocimiento, ki pa je žal pol ure vožnje z avtobusom iz centra mesta);
- ne izvajajo nekega osrednjega vrednotenja knjig za otroke in mladino, ne pripravljajo priporočilnih seznamov (ali česa podobnega) na nivoju province, ampak le na ravni zasebnih »inicativ«, npr. El Portal de los Libros priporoča kakovostne slikanice na Facebooku; našla sem le en tematski seznam na nacionalni ravni (Nacionalna knjižnica v Buenos Airesu), in sicer seznam knjig (»Knjige, ki grizejo«), ki so bile prepovedane v času diktature;
- v vsakem kraju sem obiskovala tudi knjigarne, ki so še posebej v Buenos Airesu čudovite. V njih je najti imenitne knjige, v Argentini je veliko dobrih, mednarodno priznanih avtorjev, toda ... glede na število prebivalcev je vsega premalo oz. jim glede na njihov standard ni dostopno. Nihče mi ni vedel povedati, kolikšna je nepismenost in kako ocenjujejo sodobno funkcionalno pismenost prebivalstva, kolikšen delež prebivalstva obiskuje knjižnice ipd. (Toda skoraj vsi prebivalci imajo mobilne telefone: opazila sem, da se praviloma prek mobilnih telefonov orientirajo po ulicah, iščejo informacije o voznih redih, odprtosti muzejev ipd. Podobno opazna je gostota sončnih kolektorjev!);
- v nekaterih provincah negujejo jezik prvotnih indijskih prebivalcev (npr. Kečua v provinci Salta in Guaraní v provinci Misiones), sicer tujih jezikov ne znajo kaj dosti;
- pogosto je srečati napise v brajici, eden od 24 argentinskih TV programov pa je v celoti podprt s španskim znakovnim jezikom;
- zelo negujejo ljudsko izročilo in kulturno dediščino ... veliko je knjig mitov in legend, ljudskih pravlji in pripovedk (za različne starosti bralcev in različne stopnje bralne zmožnosti);
- vsak večji kraj ima vsaj en kulturni center, v katerem pa ni vedno tudi knjižnice, so pa obvezno gledališče, muzej, galerija, prostori z ustvarjalnicami za otroke in družine (veliko predstav je brezplačnih, tudi vstopnin praviloma ni); nepozabna je Republica de los Niños v La Plati, nekakšen izobraževalno-razvedrilno-rekreacijski park, ki nudi različne izobraževalne vsebine s področja družboslovja in naraslovja, ki jih otroci (in njihovi vzgojitelji) usvajajo med igro in različnimi ustvarjalnimi dejavnostmi;
- opazne so »iniciative« ekološko usmerjenih posameznikov oz. skupin;
- stavbe šol, fakultet, tudi knjižnic so na videz zelo skromne, praviloma slabo vzdrževane;
- ljudje so živahni in prijazni, sproščeni in nevsiljivi (vendar je v Buenos Airesu veliko opozoril na razne neprijetnosti, ki se lahko zgodijo turistom).